Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO WILEŃSKIEGO

Nr. 3. **Wilno, Marzec 1935 r.** **Rok XII.**

TREŚĆ:

ODEZWA

Kuratora Okręgu Szkolnego do Nauczycielstwa wszystkich szkół w Okręgu.

Dzień 19 marca, w którym rok rocznie składamy hołd największemu Bohaterowi współczesnej Polski Marszałkowi Józefowi Piłsudskiemu, jest dniem w którym szczególnie żywą staje się w nas świadomość tych wartości, które w życie Polski wnosi Wódz i Jej Wielki Wychowawca—Józef Piłsudski—to nie tylko symbol walki o wolność, godność i wielkość Polski — to jednocześnie wzór nieustającej pracy, ciągłego trudu i oddania całego życia na służbę wielkiej Idei.

Dla nas wychowawców, którzy z racji swych zadań bardziej zdawać sobie musimy sprawę z wartości wielkich dążeń, wyższych i głębszych celów w życiu człowieka, wychowawcza wartość postaci Marszałka ma szczególne znaczenie.

To też uroczystości i obchody w dniu 19 marca będą w naszych szkołach oddaniem hołdu i wyrazem uczuć dla Twórcy współczesnej Polski, ale jednocześnie niech staną się przeżyciem, z którego w sercach naszych wychowanków, zrodzić się winno postanowienie czerpania wzoru z życia Marszałka.

Kurator Okręgu Szkolnego:

(—) K. Szelągowski.

10.

ROZPORZĄDZENIE
Prezydenta Rzeczypospolitej
z dnia 28 grudnia 1934 r.

o unormowaniu właściwości władz i trybu postępowania w niektórych działach administracji państwowej.

(Przedruk z Dz. U. R.P. z dnia 31 grudnia 1934 r. Nr. 110, poz. 976). *)

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i art. 1 lit. b) ustawy z dnia 17 marca 1932 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 22. poz. 165) postanawiam co następuje:

Ustrój władz szkolnych.

Art 53. W ustawie z dnia 4 czerwca 1920 r. o tymczasowym ustroju władz szkolnych (Dz. U. R. P. Nr. 50, poz. 304) wprowadza się zmiany następujące:

1) w art. 2 ustęp 2 otrzymuje brzmienie następujące:

„Podział na okręgi szkolne, zmiany ich granic oraz siedziby ich władz ustala na wniosek Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Rada Ministrów",

2) w art. 4 skreśla się pkt. 12, przyczem w pkt. 11 średnik zastępuje się kropką, a nadto dodaje się ustęp 2 treści następującej:

„Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może przekazywać w drodze rozporządzenia kuratorom okręgów szkolnych sprawy, należące na mocy szczegółowych przepisów do jego kompetencji";

3) w art. 7 dodaje się ustęp 2 treści następującej:

„Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może przekazywać w drodze rozporządzenia inspektorom szkolnym sprawy, należące na mocy szczegółowych przepisów do kompetencji kuratorów okręgów szkolnych".

Zakładanie, utrzymywanie i budowa szkół powszechnych.

Art. 54. W ustawie z dnia 17 lutego 1922 r. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 143), zmienionej ustawą z dnia 25 listopada 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 126, poz. 898) wprowadza się zmiany następujące:

1) w art. 8 w ust. 2 wyrazy: „Ministrowi przysługuje również" zastępuje się wyrazami: „Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przysługuje";

2) w art. 23 w ust. 2 wyrazy: „kurator okręgu szkolnego" zastępuje się wyrazami: „również inspektor szkolny".

Art. 55. W art. 9 ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o budowie publicznych szkół powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 144) wyrazy: „Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przysługuje prawo" zastępuje się wyrazami: „Inspektorowi szkolnemu przysługuje prawo bezpośredniego".

Szkoły rolnicze.

Art. 56. W ustawie z dnia 9 lipca 1920 r. o ludowych szkołach rolniczych (Dz. U. R. P. Nr. 62, poz. 398) wprowadza się zmiany następujące:

1) w art. 6 w pkt. 2) wyrazy: „Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych" zastępuje się wyrazami: „kuratora okręgu szkolnego";

2) w art. 7 w ust. 1 wyrazy: „Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych" zastępuje się wyrazami: „kuratorowi okręgu szkolnego";

3) w art. 12 w ust. 1 wyrazy: „przedstawiciel Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych" zastępuje się wyrazami: „przedstawiciel kuratora okręgu szkolnego".

Kwalifikacje do nauczania.

Art. 57. W rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o kwalifikacjach zawodowych nauczycieli szkół powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 258) wprowadza się zmiany następujące:

1) w art. 8 w ust. 2 wyrazy: „Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego lub władza przez niego oznaczona" zastępuje się wyrazami: „kurator okręgu szkolnego";

2) w art. 9 w ust. 2 wyrazy: „Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego" zastępuje się wyrazami: „kurator okręgu szkolnego".

Art. 58. W art. 3 ustawy z dnia 26 wrześ-

*) W wyjątkach, dotyczących działu administracji Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

nia 1922 r., dotyczącej kwalifikacyj zawodowych do nauczania w szkołach średnich ogólno-kształcących i seminarjach nauczycielskich państwowych i prywatnych (Dz.U.R.P. z 1924 r. Nr. 92, poz. 864) wyrazy: „Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego" zastępuje się wyrazami: „Kurator okręgu szkolnego".

Art. 59. W rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 października 1932 r. o kwalifikacjach zawodowych do nauczania w szkołach i na kursach zawodowych (Dz.U.R.P. Nr. 91, poz. 774) wprowadza się zmiany następujące:

1) w art. 5 w ust. 1 lit. b), w art. 7 w pkt. 1) lit. b), w art. 8 w pkt. 1) lit. b), w art. 14 w ust. 2 i w art. 18 po wyrazach: „Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego" wstawia się wyrazy: „lub wyznaczona przez niego władza szkolna";

2) w art. 6 w ust. 1 lit. a), w art. 8 w pkt. 1) lit. a), w art. 12 w pkt. 1) lit. a) i w art. 12 w pkt. 2) lit. a) po wyrazach: „Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego" wstawia się wyrazy: „lub wyznaczoną przez niego władzę szkolną".

Bibljoteka Narodowa i muzea państwowe.

Art. 61. W art. 4 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 lutego 1928 r. o Bibljotece Narodowej (Dz. U. R. P. Nr. 21, poz. 183) wprowadza się zmiany następujące:

1) w ust. 1 wyrazy: „Prezydenta Rzeczypospolitej na wniosek Rady Ministrów, przedstawiony jej przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego" zastępuje się wyrazami: „Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za zgodą Prezesa Rady Ministrów".

2) w ust. 2 wyrazy: „Radę Ministrów" zastępuje się wyrazami: „Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego".

Art. 62. W art. 5 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 lutego 1928 r. o Państwowem Muzeum Zoologicznem (Dz. U. R. P. Nr. 24, poz. 208) wyrazy: „Radę Ministrów" zastępuje się wyrazami: „Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego".

Art. 63. W art. 5 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o Państwowem Muzeum Archeologicznem (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 346) wyrazy: „Rada Ministrów" zastępuje się wyrazami: „Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego".

Opieka nad zabytkami i nad sztuką.

Art. 64. W rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o opiece nad zabytkami (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 265) wprowadza się zmiany następujące:

1) w art. 8 wyrazy: „być upoważnione powiatowe władze administracji ogólnej przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych" zastępuje się wyrazami: „te władze upoważnić powiatowe władze administracji ogólnej";

2) w art. 19 w ust. 1 wyrazy: „Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego" zastępuje się wyrazami: „władzy konserwatorskiej pierwszej instancji";

3) w art. 25 w ust. 2 po wyrazach: „Władza konserwatorska" wstawia się wyrazy: „lub z jej upoważnienia powiatowa władza administracji ogólnej".

Art. 65. W dekrecie Naczelnika Państwa z dnia 3 stycznia 1919 r. o zatwierdzaniu projektów pomników ze stanowiska artystycznego (Dz. P. P. P. Nr. 5, poz. 93), zmienionym ustawą z dnia 13 marca 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr. 33, poz. 298) wprowadza się zmiany następujące:

1) w art. 1 wyrazy: „Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego" zastępuje się wyrazami: „właściwemu wojewodzie";

2) w art. 2 skreśla się wyrazy: „Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego";

3) w art. 4 wyrazy: „z rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego usunięte" zastępuje się wyrazami: „usunięte zarządzeniem powiatowej władzy administracji ogólnej".

Postanowienia końcowe.

Art. 122. (1) Wykonanie rozporządzenia niniejszego porucza się ministrom właściwym ze względu na postanowienia ustaw, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej i dekretów, objętych niniejszem rozporządzeniem.

(2) Upoważnia się właściwych ministrów do ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypos-

politej Polskiej jednolitych tekstów ustaw, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej i dekretów, zmienionych rozporządzeniem niniejszem, z zastosowaniem kolejnej numeracji artykułów, paragrafów i ustępów oraz z uwzględnieniem przepisów, wydanych do dnia ogłoszenia jednolitych tekstów w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

(3) Upoważnienie, przewidziane w ust. (2), służy w stosunku do ustaw, rozporządzeń i dekretów zmienionych:

1) art. 1 do 22—Ministrowi Spraw Wewnętrznych,

2) art. 23 do 30—Ministrowi Spraw Wojskowych,

3) art. 31 do 43—Ministrowi Skarbu,

4) art. 44 do 52 — Ministrowi Sprawiedliwości,

5) art. 53 do 65—Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego,

6) art. 66 do 76 — Ministrowi Rolnictwa i Reform Rolnych,

7) art. 78 do 88 — Ministrowi Przemysłu i Handlu,

8) art. 89 do 98—Ministrowi Komunikacji,

9) art. 99 do 121 — Ministrowi Opieki Społecznej.

Art. 123. (1) Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia *).

(2) Przepisy rozporządzenia niniejszego o zmianie właściwości władz nie będą stosowane do spraw, w których do dnia wejścia w życie tego rozporządzenia została wydana w pierwszej instancji decyzja główna.

11.

ROZPORZĄDZENIE
Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 22 grudnia 1934 r. (Nr. BP—5332/34)

o specjalnych egzaminach zawodowych nauczycieli publicznych szkół powszechnych, szkół ćwiczeń, oraz szkół specjalnych ogólnokształcących.

(Przedruk z Dz. Urz. M. W. R i O. P. z dn. 31 grudnia 1934 r. Nr. 10 poz. 157).

Na podstawie § 16 oraz § 65 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 1933 r. o zasadach zaszeregowania funkcjonarjuszów państwowych do grup uposażenia i automatycznego przechodzenia nauczycieli do wyższych grup uposażenia, o dodatkach lokalnych, funkcyjnych i służbowych oraz o umundurowaniu niższych funkcjonarjuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 102, poz. 781), zarządzam co następuje:

§ 1.

Przez wyrażenie „kwalifikacje nauczycieli szkół powszechnych" należy rozumieć kwalifikacje do nauczania i ustalenia,określone w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dn. 6 marca 1928 r. o kwalifikacjach zawodowych nauczycieli szkół powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 258), zmienionem dnia 28 października 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 660) oraz w rozporządzeniu Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dn. 15 czerwca 1929 r. w sprawie kwalifikacyj zawodowych do nauczania w szkołach powszechnych specjalnych (Dz. U. R. P. Nr. 49, poz. 405).

§ 2.

Przez wyrażenie „specjalny egzamin zawodowy" należy rozumieć jeden z następujących egzaminów, względnie dyplomów:

a) egzamin z ukończenia Wyższego Kursu Nauczycielskiego, zorganizowanego na podstawie statutu Państwowego Wyższego Kursu Nauczycielskiego z dnia 2 czerwca 1923 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 14, poz. 121), względnie z dnia 1 lipca 1928 r. Nr. I-5341/28 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9, poz. 153);

b) egzamin z ukończenia Państwowego Wyższego Kursu Nauczycielskiego w Warszawie, utworzonego rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 26 czerwca 1920 r. Nr. 14574/I, bądź z ukończenia Państwowych Rocznych Kursów Naukowych w Krakowie i Lwowie, istniejących od roku 1922/23 pod nazwą Wyższych Kursów Nauczycielskich, bądź wreszcie z ukończenia Państwowych Wyższych Kursów Nauczycielskich, zorganizowanych w innych miejscowościach, na zasadach, przyjętych dla wymienionego wyżej Wyższego Kursu Nauczycielskiego w Warszawie;

c) egzamin z ukończenia Państwowego Rocznego Kursu Pedagogicznego w Warszawie, otwartego na mocy rozporządzenia Departamentu Wyznań b. Rady Stanu Królestwa Polskiego z dnia 11 października 1917 r. Nr. 7108;

---

*) t. j. z dniem 31 stycznia 1935 r.

d) ukończenie z wynikiem pomyślnym Państwowego Rocznego Kursu Pedagogicznego w Warszawie, Jezuicka 4 w latach 1918, 1919, 1920;

e) egzamin z ukończenia Państwowego Rocznego Kursu Robót Ręcznych w Warszawie, otwartego na mocy rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 28 czerwca 1919 r. Nr. 11558/S. I. lub Państwowych Rocznych Kursów Robót Ręcznych w Krakowie i Lwowie, założonych po roku 1919;

f) egzamin z ukończenia Państwowych Rocznych Kursów Wychowania Fizycznego, otwartych w Warszawie w r. szk. 1919/20, w Poznaniu i Krakowie w r. szk. 1921/22, we Lwowie w r. szk. 1923/24, a opartych na statucie z dnia 14 września 1921 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 17, poz. 175) oraz dwuletnią praktykę nauczycielską;

g) ukończenie klasy seminarjalnej Wyższego Liceum Uczelni im. Dąbrówki w Poznaniu z r. szk. 1929/30, względnie z r. szk. 1928/29 i 1929/30 w stosunku do grupy humanistycznej;

h) egzamin kwalifikacyjny do szkół wydziałowych, uzyskany na mocy przepisów, dotyczących egzaminów kwalifikacyjnych dla nauczycieli szkół ludowych pospolitych i wydziałowych w Galicji;

i) egzamin dla nauki muzyki i śpiewu w szkołach średnich i seminarjach nauczycielskich, złożony przed Państwową Komisją Egzaminacyjną, czynną na terenie obecnych Okręgów Szkolnych: Krakowskiego i Lwowskiego, lub w Wiedniu i Pradze;

j) egzamin dla nauki gimnastyki w szkołach średnich, złożony przed Państwową Komisją Egzaminacyjną, czynną na terenie wyżej powołanych Okręgów Szkolnych;

k) egzamin z ukończenia jednorocznych Kursów Rolniczych Zawodowych przy Akademji Rolniczej w Dublanach dla nauczycieli ludowych;

l) patent dla nauki kucharstwa i gospodarstwa domowego w szkołach ludowych, z egzaminu, złożonego przed Państwową Komisją Egzaminacyjną w Wiedniu;

ł) uzyskane przed końcem roku szkolnego 1916/17 dyplom rosyjski na nauczyciela szkół miejskich, względnie począwszy od roku 1912 dyplom na nauczyciela wyższych szkół początkowych (attiestat na zwanje uczitiela gorodskowo uczilisczca i attiestat na zwanje uczitiela wyższawo naczalnawo uczilisczca), wydany przez Instytuty Nauczycielskie (Uczitielskij Institut);

m) uzyskane przed końcem roku szkoln. 1916/17 świadectwo rosyjskie na tytuł wyższej domowej nauczycielki (swidietielstwo na zwanje domaszniej nastawnicy);

n) uzyskane przed końcem roku szkolnego 1916/17 świadectwo egzaminu rosyjskiego na nauczyciela domowego lub nauczycielkę domową (ispytanje na zwanje domaszniawo uczitiela i domaszniej uczitielnicy), o ile, osoby mające świadectwo złożenia powyższego pełnego lub skróconego egzaminu, posiadają oprócz tego świadectwo ukończenia szkoły średniej męskiej lub żeńskiej, polskiej lub niepolskiej; dotyczy to również osób, które uzyskały tytuł domowego nauczyciela lub nauczycielki na mocy świadectwa z ukończenia szkoły średniej bez składania egzaminu;

o) egzamin wydziałowy (Prüfung der Lehrer an Mittelschulen), zdany na zasadzie rozporządzenia pruskiego Ministerstwa Oświaty z dnia 1 lipca 1901 r., względnie na podstawie rozporządzenia Ministerstwa b. Dzielnicy Pruskiej z dnia 6 października 1919 r. Nr. Dz. II. A. 5933/19;

p) pruski egzamin na nauczyciela rysunków w więcej klasowych szkołach ludowych i wydziałowych, zdany na zasadzie regulaminu z dnia 31 stycznia 1902 r.;

r) pruski egzamin na nauczyciela gimnastyki, zdany na zasadzie regulaminu z dnia 15 maja 1894 r.;

s) patent z ukończenia instytutu muzyki kościelnej w Berlinie, uzyskany na zasadzie statutu z dnia 19 czerwca 1882 r. oraz programu z r. 1899;

t) świadectwo ukończenia Kursów Handlowych przy Akademji Handlowej Krakowskiej,

u) świadectwo ukończenia co najmniej rocznych Kursów Nauczycielskich państwowych lub prywatnych z prawami publiczności, o ile nauczyciele, posiadający te świadectwa mają gimnazjalne świadectwa dojrzałości.

§ 3.

Egzaminy i dyplomy, wyszczególnione w punktach: h, i, l, o, p, r, s, nie dają prawa do stosowania do nauczyciela postanowień § 16 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 102, poz. 781), jeżeli zostały złożone lub uzyskane zagranicą w czasie, gdy teren, na którym w czasach za-

borczych te egzaminy lub dyplomy dawały ich posiadaczom pewne prawa, lub przywileje w zakresie szkolnictwa, podlegał już władzy państwowej polskiej.

W przypadkach wątpliwych rozstrzyga Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 4.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą obowiązującą od 1 lutego 1934 r.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:

(—) *W. Jędrzejewicz.*

12.

ROZPORZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 22 grudnia 1934 r. (BP-34067/34)

o studjach wyższych, uprawniających do wyższego uposażenia.

(Przedruk z Dz. Urz. M. W. R. i O. P. z dnia 31 grudnia 1934 r. Nr. 10 poz. 159)·

Na podstawie § 18 pkt. 3 i 4, § 20, 26 oraz § 65 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 1933 r. o zasadach zaszeregowania funkcjonarjuszów państwowych do grup uposażenia i automatycznego przechodzenia nauczycieli do wyższych grup uposażenia, o dodatkach lokalnych, funkcyjnych i służbowych oraz o umundurowaniu niższych funkcjonarjuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 102, poz. 781) zarządzam, co następuje:

§ 1.

Przez wyrażenie „nauczyciele, posiadający studja wyższe", użyte w § 18, pkt. 3 i 4, § 20 i 26 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 1933 r. o zasadach zaszeregowania funkcjonarjuszów państwowych do grup uposażenia i automatycznego przechodzenia nauczycieli do wyższych grup uposażenia, o dodatkach lokalnych, funkcyjnych i służbowych oraz o umundurowaniu niższych funkcjonarjuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 102, poz. 781) należy rozumieć:

1) nauczycieli, którzy posiadają studja i egzaminy wymienione w § 1 i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 listopada 1929 roku o zakładach naukowych i egzaminach szkolnych, wystarczających do osiągnięcia stanowiska urzędniczego w państwowej służbie cywilnej (Dz. U. R. P. Nr. 88, poz. 663), zmienionego dnia 17 października 1932 roku (Dz. U. R. P. Nr. 92, poz. 791);

2) nauczycieli, którzy ukończyli b. Państwowy Instytut Pedagogiczny, działający na podstawie statutu, wydanego rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 1 lipca 1918 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 5, poz. 3);

3) nauczycieli, którzy mają zdany egzamin naukowy na podstawie rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 29 stycznia 1923 r. w sprawie egzaminów państwowych na nauczycieli szkół średnich (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 256).

§ 2.

W przypadkach wątpliwych, nieobjętych postanowieniami §§ 1 i 4 wspomnianego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów o zakładach naukowych i egzaminach szkolnych, Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego decyduje, jakiemu poziomowi wykształcenia odpowiada przedstawiony dowód ukończenia szkoły lub złożenia egzaminu w kraju lub zagranicą.

§ 3.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą obowiązującą od dnia 1 lutego 1934 r.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:
(—) *W. Jędrzejewicz.*

13.

INSTRUKCJA

z dnia 26 stycznia 1935 r. (BP—97/35)

o kwalifikowaniu nauczycieli.

Na podstawie § 3 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 14 czerwca 1934 r., wydanego w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów o kwalifikowaniu nauczycieli (Dz. U. R. P. Nr. 54, poz. 490) ustalam następujące podstawy sformułowania opinij i ustalenia ocen kwalifikacyjnych nauczycieli:

§ 1.

Przełożony, powołany do sprawowania nadzoru służbowego, obowiązany jest znać nauczyciela, o którym ma wydać opinję, względnie dla którego ustalić ma ocenę.

Znajomość ta ma być podstawą wpisów do arkusza spostrzeżeń, zawierającego materjał do sformułowania opinji i ustalenia oceny. Znajomość winna odnosić się w zasadzie do wypełniania obowiązków służbowych, a w razie potrzeby i w miarę możności także do stosunków pozasłużbowych kwalifikowanego, całokształt bowiem tych stosunków pozwoli uwzględnić warunki, w jakich nauczyciel pracuje i najwłaściwiej go ocenić.

§ 2.

W spełnianiu tego obowiązku winien przełożony dążyć do poznania:

1. wartości zawodowych nauczyciela, do których zaliczyć należy: a) sumienność w wykonywaniu obowiązków, b) metodę i wyniki pracy wychowawczej i dydaktycznej, c) stosunek do uczniów i umiejętność oceny wyników ich pracy, d) stosunek do rodziców uczniów, e) stosunek do przełożonych i personelu szkolnego, f) przygotowanie do zawodu i pracę nad własnem dokształcaniem, g) znajomość programów, przepisów szkolnych i obowiązujących nauczyciela norm administracyjno-prawnych, h) uzdolnienia organizacyjne i kierownicze, i) uzdolnienia specjalne. j) zachowanie się w służbie lub poza służbą, odpowiadające powadze stanu nauczycielskiego,

2. wartości ogólnych, jako to: inteligencji ogólnej, kultury umysłowej, uczciwości, ideowości, samodzielności i poczucia odpowiedzialności służbowej, energji, wreszcie

3. w miarę potrzeby i możności — stosunku do miejscowej ludności, udziału w pracy oświatowej i społecznej środowiska, oraz stosunków osobistych i rodzinnych nauczyciela, gdy wpływ ich znalazł odbicie w wynikach pracy i sytuacji służbowej.

§ 3.

Przełożony obowiązany jest, kierując się jedynie własnem sumieniem — oraz względami na dobro służby — wydać o nauczycielu opinję wyczerpującą i ustalić ocenę dokładnie przemyślaną i sprawiedliwą.

W wyrażaniu opinji winien przełożony zachować należytą miarę, takt i objektywność. Winien zdać sobie sprawę z ważności kwalifikowania dla ocenianego i wydać tę opinję z pełnem poczuciem odpowiedzialności, każda bowiem opinja jest nietylko oceną wartości nauczyciela, lecz również sprawdzianem wartości kwalifikującego, jako przełożonego.

§ 4.

Wartości zawodowe kwalifikowanego, które ze względu na interes służby stanowią główny współczynnik przy ustalaniu stopnia oceny, muszą być w opinji określone jasno i zgodnie z rzeczywistością. W tym celu osoby, powołane do sprawowania nadzoru służbowego, mając na uwadze, że wartości te mogą w ciągu okresu kwalifikacyjnego ulegać zmianom, winny możliwie często i dokładnie wpisywać do arkusza spostrzeżeń swoje spostrzeżenia hospitacyjne lub wizytacyjne, by mogły one dać w sumie przy formułowaniu opinji, względnie ustalaniu oceny, właściwą wartość kwalifikowanego.

§ 5.

Gdy przełożony nie zdołał sobie wyrobić pewnego sądu o wszystkich wartościach, podanych w § 2, winien swoje spostrzeżenia uzupełnić, a jeżeli to jest niemożliwe, wspomnieć o tem w opinji w żadnym jednak przypadku nie może się kierować jedynie przypuszczeniami.

W opinji nie należy pomijać momentów dodatnich, biorąc w każdym wypadku pod uwagę indywidualne warunki pracy nauczyciela.

§ 6.

Opinja powinna być sformułowana treściwie i jasno, by pośredni przełożony, powołany do ustalenia oceny, mógł na jej podstawie i kierując się własnemi spostrzeżeniami, ustalić dla kwalifikowanego właściwy stopień oceny kwalifikacyjnej.

§ 7.

Gdy treść opinji i spostrzeżeń, wpisanych do arkusza spostrzeżeń, uzasadnia ustalenie oceny w stopniu niedostatecznym, a przełożony, powołany do jej ustalenia, ma wątpliwość co do słuszności opinji, — winien on zwizytować kwalifikowanego, zwracając szczególną uwagę na braki, wyszczególnione w opinji i dopiero na podstawie spostrzeżeń własnych, które rów-

nież powinien wpisać do arkusza spostrzeżeń, ustalić stopień oceny.

§ 8.

W przypadku odwołania się kwalifikowanego od niedostatecznej oceny kwalifikacyjnej, władza służbowa osoby, która ustaliła ocenę, gdy nie ma pewności co do słuszności oceny, winna delegować jednego z podległych jej funkcjonarjuszów celem ponownego zwizytowania odwołującego się. Wizytujący składa wówczas szczegółowe sprawozdanie z przebiegu wizytacji, które stanowi podstawę załatwienia odwołania i ustalenia ostatecznej oceny kwalifikacyjnej przez władzę.

§ 9.

Postanowienia niniejszej instrukcji wchodzą w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Wyznan Religijnych
i Oświecenia Publicznego:
(—) W. Jędrzejewicz.

14.

MINISTER
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

Warszawa

OKÓLNIK Nr. 21

z dnia 4 lutego 1935 r. (I Praw505/8/34)

w sprawie stowarzyszeń wyższej użyteczności.

Rada Ministrów, przyjmując na posiedzeniu w dniu 17 października 1932 r. projekt rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Prawo o stowarzyszeniach, powzięła równocześnie następującą uchwałę w związku z postanowieniami art. 53:

„Stowarzyszenia wyższej użyteczności, mające za zadanie wychowanie obywatelskie, fizyczne i moralne młodzieży, podlegają w zakresie wychowawczym nadzorowi Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego".

Podając powyższą uchwałą do wiadomości, zwracam uwagę na wymienione wyżej rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 27 października 1932 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. R. P. Nr. 94, poz. 808), a w szczególności na postanowienia, dotyczące młodzieży szkolnej jak art. 2 i 9 oraz stowarzyszeń wyższej użyteczności (art. 46—56)—i proszę o nadsyłanie Ministerstwu wszelkich spostrzeżeń i wniosków w zakresie życia stowarzyszeniowego młodzieży z podkreśleniem ewentualnie specjalnych uwag o oddziałach młodzieżowych stowarzyszeń wyższej użyteczności.

Dla informacji dodaję, że do stowarzyszeń wyższej użyteczności należą dotychczas następujące stowarzyszenia: „*Polski Czerwony Krzyż*" (rozp. Pr. R. z 1.IX.1927, Dz. U. R. P. Nr. 79, poz. 688 i art. 60 prawa o stowarzyszeniach),— „*Związek Straży Pożarnych*" (rozp. R. M. z 28.XI 1933 r. Dz. U. R. P. Nr. 102, poz. 799 i Monitor Polski Nr. 298, poz. 331), — „*Liga Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej*" (rozp. R. M. z 20.I. 1934 r. Dz. U. R. P. Nr. 11, poz. 90 i Monitor Polski Nr. 30, poz. 45, — *Towarzystwo Przyjaciół Młodzieży Akademickiej*" (rozp. R. M. z 28.III.1934 r. Dz. U. R. P. Nr. 34, poz. 313 i Monitor Polski Nr. 91, poz. 132), — „*Towarzystwo Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych*" (rozp. R. M. z 13.XI.1934 r., Dz. U. R. P. Nr. 104, poz. 427 i Monitor Polski Nr. 276. poz. 382).

Minister:
(—) W. Jędrzejewicz.

15.

MINISTERSTWO SKARBU
L. D. I. 57075/Em/34.

Zaliczenie okresów działalności niepodległościowej.

Warszawa, dnia 26 października 1934 r.

Wobec wejścia w życie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 maja 1934 r. w sprawie wykonania ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 60, poz. 513), krórego to rozporządzenia § 67 ustala warunki i tryb zaliczania do wysługi emerytalnej funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych okresów czynnej działalności, zmierzającej do odzyskania niepodległości Państwa Polskiego, oraz okresów odbywania kar, orzeczonych przez władze państw zaborczych za taką działalność, (art. 37 p. 6 i art. 50 ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r. Dz. U. R. P. Nr. 20 z 1934 r., poz. 160), Ministerstwo Skarbu prosi niniejszem o podanie do wiado-

mości wszystkich funkcjonarjuszów państwowych, co następuje:

Do ubiegania się o zaliczenie do wysługi emerytalnej okresów działalności niepodległościowej oraz odcierpianych za tę działalność kar uprawnieni są wszyscy odpowiadający warunkom powołanego § 67 rozporządzenia Rady Ministrów funkcjonarjusze państwowi, tak stali, jak i prowizoryczni, tak pozostający w służbie czynnej (stanie czynnym lub nieczynnym), jak i w stanie spoczynku; przyczem z pośród tych ostatnich—tylko przeniesieni w stan spoczynku po dniu 31 marca 1932 r., gdyż wyżej powołany przepis ustawy z dnia 18 marca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 239), wprowadzającej p. 6 art. 37 ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r., wszedł w życie w dniu 1 kwietnia 1932 r.

Ubiegać się o zaliczenie okresów działalności niepodległościowej mogą również wdowy i sieroty po wspomnianych wyżej osobach.

Zgłoszenie uprawnień z dołączeniem dowodów, uzasadniających prawo do zaliczenia danego okresu winno być dokonane w drodze służbowej. Władza służbowa funkcjonarjusza, zgłaszającego swoje uprawnienia, po dołączeniu do zgłoszenia odpisu wykazu służbowego funkcjonarjusza, prześle zgłoszenie Ministerstwu Skarbu z powołaniem się na niniejszy okólnik.

Funkcjonarjusze w stanie spoczynku, nieposiadający prawa do emerytury, jak również wdowy i sieroty po funkcjonarjuszach państwowych, niemające prawa do pensji wdowiej (sierocej) winni zgłaszać wnioski o zaliczenie działalności niepodległościowej — jeżeli zaliczenie to może wpłynąć na uprawnienia emerytalne — za pośrednictwem ostatniej władzy służbowej. Sprawy zaliczenia okresów działalności niepodległościowej emerytów będą załatwiały właściwe izby skarbowe.

Dla zgłaszania okresów czynnej działalności, zmierzającej do odzyskania niepodległości Państwa Polskiego ustalony został powołanem wyżej rozporządzeniem, jako ostateczny termin, dzień 31 grudnia 1936 roku. (p. 4 § 67).

Funkcjonarjusz państwowy, ubiegający się o zastosowanie do niego postanowień omawianego § 67 rozporządzenia Rady Ministrów, winien w zgłoszeniu swoich uprawnień podać możliwie ścisłe daty okresów, których zaliczenia się domaga i należycie je udowodnić.

Do dowodów, uzasadniających zaliczenie okresów czynnej działalności, zmierzającej do odzyskania niepodległości Państwa Polskiego, należą dekrety oryginalne lub w uwierzytelnionych odpisach albo też zawiadomienia o przyznaniu Krzyża lub Medalu Niepodległości.

Do dowodów, uzasadniających zaliczenie okresów kar pozbawianie wolności, administracyjnego zesłania lub przebywania w aresztach zapobiegawczych za działalność niepodległościową, należą oryginalne lub w uwierzytelnionych odpisach wyroki sądowe, bądź orzeczenia administracyjne. W braku tych dowodów mogą być uznane zaświadczenia archiwów państwowych.

Jeżeli zgłaszający nie ma możności dostarczenia dowodów wyżej wymienionych, winien o tem zaznaczyć w podaniu i wskazać powód niemożności dostarczenia tych dowodów. W takim przypadku mogą być dopuszczone i inne dowody przewidziane w postępowaniu administracyjnem, w szczególności dowód ze świadków. Świadkowie jednak winni dokładnie oznaczyć, skąd są im znane poświadczane okoliczności.

(—) Tadeusz Lechnicki
Podsekretarz Stanu.

16.

KONKURS

w sprawie wyboru kandydatów na studja w Państwowym Instytucie Pedagogiki Specjalnej w Warszawie na rok szkolny 1935/36.

Niniejszem ogłasza się konkurs na studja w Instytucie Pedagogiki Specjalnej, przygotowującym nauczycieli do pracy w szkołach specjalnych dla dzieci anormalnych: głuchoniemych, niewidomych, umysłowo upośledzonych i moralnie zaniedbanych.

O przyjęcie do Instytutu mogą się ubiegać ustaleni nauczyciele publicznych szkół powszechnych, posiadający:

1) pełne kwalifikacje nauczycielskie,
2) najwyżej 35 lat życia,
3) dobrą opinję o pracy.

Kandydaci po ukończeniu kursu będą obowiązani do pracy nauczycielskiej w szkołach specjalnych, wskazanych przez Ministerstwo

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przynajmniej w ciągu trzech lat.

Nauczyciele korzystający z płatnego urlopu dla studjów, którzy po ukończeniu studjów nie wywiążą się z własnej winy z przyjętego obowiązku 3 letniej pracy w szkołach specjalnych, będą obowiązani do zwrotu rocznego uposażenia.

Pierwszeństwo w przyjęciu na studja w Instytucie mają nauczyciele, posiadający znajomość jednego z obcych języków oraz ci, którzy odbyli praktykę nauczycielską w szkołach specjalnych.

Podania o przyjęcie do Instytutu należy wnosić do Ministerstwa W.R. i O. P. w drodze służbowej najpóźniej *do dnia 1 kwietnia 1935 r.* dołączając do nich:

1) własnoręczny opis życia i pracy dotychczasowej,
2) metrykę urodzenia,
3) dokumenty, stwierdzające czas i rodzaj pracy oraz opinję o pracy,
4) świadectwa z odbytych studjów w oryginałach,
5) dwie nienaklejone fotografje z własnoręcznym, czytelnym podpisem,
6) deklarację, zobowiązującą do trzyletniej pracy w szkołach specjalnych wskazanych przez Ministerstwo W. R. i O. P.

Bezpośrednio przełożona władza służbowa dołączy wyciąg z wykazu stanu służby i kwalifikacyjnego oraz szczegółową opinję o kandydacie. W podaniu winien kandydat wyraźnie określić, w jakim kierunku zamierza specjalizować się w związku z 4-ema działami, podanemi w 1-ym ustępie niniejszego konkursu.

O ostatecznem przyjęciu do Instytutu decydować będzie kollokwjum, które odbędzie się dnia 21 czerwca 1935 r. (godz. 8 rano) w Instytucie Pedagogiki Specjalnej w Warszawie (Al. Ujazdowskie 20), a polegające na pracy pisemnej i zreferowaniu przez kandydata jednej ze wskazanych poniżej książek (stosownie do wyboru przez kandydata):

1) Joteyko J.—Jedność szkolnictwa ze stanowiska psychologji i potrzeb społecznych. Warszawa, „Nasza Księgarnia" 1930 r.
2) Rowid H.—Szkoła twórcza. Gebethner i Wolff, 1926 r.
3) Devey J.—Szkoła a Dziecko. Warszawa, Książnica-Atlas (bez daty).
4) Devey J. — Moje pedagogiczne credo. Warszawa, Książnica-Atlas (bez daty). Szkoła a społeczeństwo.

Jednocześnie przy kollokwjum tem kandydaci będą obowiązani wykazywać się znajomością anatomji i fizjologji człowieka w zakresie podręcznika J. Sosnowskiego.

Kandydaci dopuszczeni do egzaminu wstępnego poddani będą na miejscu badaniu lekarskiemu dla stwierdzenia, czy stan ich zdrowia pozwoli im na studja.

Kandydaci, których egzamin wypadnie pomyślnie, będą przyjęci do Instytutu, o czem nastąpi osobne zawiadomienie w ciągu miesiąca lipca.

Wobec ograniczenia liczby urlopów płatnych na studja kandydaci zechcą zaznaczyć w podaniach, czy reflektują na otrzymanie na studja urlopu za zwrotem kosztów zastępstwa (bez rozłożenia na raty), względnie bezpłatnego.

Podania kandydatów Inspektoraty prześlą do Kuratorjów *do dnia 12 kwietnia 1935 r.*

Słuchaczów Instytutu obowiązują opłaty przewidziane zarządzeniem Ministra W.R. i O.P. z dnia 3 lipca 1934 r. Nr. I R-4700/34 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 6—7 z dnia 31 lipca 1934 r. poz. 94).

W żadnym wypadku nie będą przyjęci na kurs kandydaci, którzy nie uregulowali całkowicie swych zobowiązań finansowych z tytułu poprzednich studjów t. j. nie spłacili dotychczas należności za udzielone im urlopy płatne za zwrotem kosztów zastępstwa.

17.

SPRAWOZDANIE
Centralnej Bibljoteki Pedagogicznej przy Kuratorjum O. S. Wil. w Wilnie za 1934 r.

W roku 1934 Czytelnia i Bibljoteka były otwarte przez 281 dni: od 15 do 30 czerwca były nieczynne z powodu generalnej kontroli księgozbioru; w miesiącach lipcu i sierpniu były czynne trzy razy tygodniowo.

Z Czytelni korzystało w 1934 r. 9178 osób, od 5 do 78 dziennie od 118 (lipiec) do 1252 osób (marzec) miesięcznie. Przeciętna frekwencja dzienna 33 osoby, przeciętna miesięczna — 765 osób. W ciągu roku wydano do Czytelni, prócz książek z podręcznej b-ki (encyklopedje, słowniki, bibljografje) i bieżących czasopism 9654 książek, od 2 do 88 dziennie; przeciętna miesięczna 804 ks., dzienna 34 ks.

Czytelnia posiada 147 czasopism, w języku polskim 136 i w językach obcych 11; w tej liczbie czasopism pedagogicznych było 67; bezpłatnie czytelnia otrzymywała 54 czasopisma; za opłatą zniżkową nadchodziło 34 czasopisma.

W ciągu roku korzystało z wypożyczalni 17676 osób; od 10 do 125 dziennie od 682 (lipiec) do 1926 osób (marzec) miesięcznie przeciętna frekwencja miesięczna 1473 osoby, dzienna — 63 osoby.

Książek wypożyczono do domu 25502; od 8 do 210 dziennie, od 619 (czerwiec) do 2767 (marzec) miesięcznie, przeciętnie wypożyczono dziennie 91 książkę, miesięcznie 2125 książek.

Razem z 9654 ks. wypożyczonemi do Czytelni ilość wypożyczonych w ciągu roku książek wyniosła 35156, czyli 2929 ks. miesięcznie, lub 125 ks. dziennie.

Ilość abonentów B-ki z 578 w dn. 1.I.34 r. wzrosła do 916 w ciągu roku, lecz ponieważ ubyło jednocześnie 349 abonentów, ilość abonentów w dn. 31.XII.34 r. wyniosła 567 osób.

W liczbie 916 abonentów było kobiet 577 (63%) i mężczyzn 339 (37%). Z m. Wilna było 732 osoby (80%) i z powiatów 184 osoby (20%)

Z ogólnej liczby abonentów nauczycieli było 554. Wśród 916 abonentów C. B. P. było:

1. Profesorów U. S. B.	3	654
2. Nauczycieli szkół średn. państw.	117	
3. „ „ „ prywatn.	85	
4. „ „ powszechnych	69	
5. Nauczycieli szkół pow. publiczn.	348	
6. „ emerytów	32	
7. Pracowników Kuratorjum i Inspektoratów	81	262
8. Akademików U. S. B. . . .	79	
9. Uczniów szkół średnich . . .	55	
10. Osób innych	47	
Razem . . .	916 osób	

Stan księgozbioru na 31.XII. 34 r. przedstawia się następująco:

1. Książek zainwentaryzowanych i skatalogowanych	19205
2. Książek rosyjskich wpisanych do oddzielnego inwentarza	3000
3. Książek niezinwetaryzowanych . . .	800
4. Książek polskich	730
5. Książek polskich i rosyjskich dublikatów zinwentaryzowanych	1265
Razem . . .	25000

Nabyto w ciągu roku książek i pism za 4912 zł. 45 gr.

Oprawa ks. i pism kosztowała 883 zł. 85 gr.

W ciągu roku zinwentaryzowano, skatalogowano i oddano do użytku czytelników 1788 tomów książek i czasopism.

Została rozpoczęta praca nad katalogiem alfabetycznym całego księgozbioru.

W roku sprawozdawczym zaczęto systematycznie uzupełniać dział literatury dla młodzieży, zresztą ilościowo skromnie, ze względu na brak funduszów.

W czasie feryj zimowych 1933/34 r. uczniowie wszystkich szkół średnich korzystali bezpłatnie z Czytelni.

B-ka przyznała słuchaczom Instytutu Badania Europy Wschodniej ulgowe warunki korzystania z B-ki, 1/3 opłaty normalnej (bez kaucji), jak Akademikom U. S. B. za poręczeniem profesorów.

Również były wypożyczane książki bez zastawu członkom Zarządu Opiek Rodzicielskich za poręczeniem Zarządu.

Dn. 7.I.34 r. wypożyczono 40 ks. na wystawę harcerstwa polskiego. W dn. 5.V—13.V wypożyczono na Szkolną Wystawę Turystyczną 96 ks. i 2 mapy.

18.VI.34 wypożyczono 70 ks. dla kursów harcerskich.

21.VII wypożyczono 43 ks. dla 2 obozów Straży Przedniej, męskiego w Opsie i żeńskiego w Kupie nad Naroczą.

28.IX wypożyczono 15 Przewodników po Wilnie prof. Kłosa dla wycieczki uczniów Seminarjów Naucz. w Zamościu.

29.XI wypożyczono 25 czasopism na kurs świetlicowy Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet.

W ciągu roku zwiedziły B-kę następujące wycieczki:

24.III wycieczka III oddziału szkoły powszechnej przy gimnazjum im. Czackiego.

29.IX wycieczka uczenic Seminarjum naucz. żeńskiego z Zamościa w liczbie 50.

2.XII wycieczka Koła miłośników Wilna przy Żyd. Towarzystwie Krajoznawczem (30 os.).

7.XII wycieczka VII oddz. szkoły powsz. Nr. 20 (45 os.).

9.IX wycieczka III oddz. szkoły powszechnej Nr. 11 (50 os.).

29.IX zwiedziły b-kę 3 słuchaczki Studjum pracy społecznej Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie.

B-ka udzieliła wskazówek w zakresie bibljotekarstwa w dn. 23.II bibljotekarce Pań-

stwowej B-ki pedagogicznej w Grodnie i w dn. 7.V bibljotekarzowi „Legjonu młodych“ w Wilnie.

B-ka przekazała Państw. B-ce pedagogicznej w Grodnie, jako swojej filji, 300 tomów książek - dublikatów.

Dn. 29.XI.34 upłynęło 10 lat od chwili otwarcia Czytelni przy C. B-ce P., wypożyczalnia z braku miejsca, została uruchomiona później w dn. 15.IX.25 r.

Następująca tablica daje wyraźne pojęcie o wzroście księgozbioru, ilości czytelników, ich frekwencji, oraz ilości wypożyczanych książek:

Rok	Czytelnia					Bibljoteka							
	Dni	Osób	Średn. dzien.	Książek	Średn. dzien	Osób	Średn. dzien.	Książek	Średn. dzien.	Ks. b-ka i cz. razem	Średn. dzien.	Ilość tomów	Ilość abonentów
1924	28	42	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1925	307/95	1344	4	—	—	1005	10	1696	17	—	—	6500	162
1926	283	3397	12	—	—	8149	28	13957	48	—	—	12300	450
1927	289	4268	14	—	—	10609	37	17422	61	—	—	13729	610
1928	292	5377	18	—	—	11611	39	21346	73	—	—	15586	741
1929	281	7072	25	7013	26	12282	41	18500	62	25513	85	16713	766
1930	283	4550	16	4987	17	12966	45	19065	66	24052	83	18753	861
1931	297	5726	19	5113	17	14388	48	20999	70	26112	87	20233	903
1932	298	7353	24	5042	16	15542	52	23189	77	28231	94	21945	870
1933	295	10950	37	8964	30	17085	57	25210	85	34174	115	23278	933
1934	281	9178	33	9654	34	17676	63	25502	91	35156	125	25000	916

Następujące instytucje i osoby ofiarowały B-ce w roku 1934 książki, a mianowicie:

1. Administracja „Nauczyciela polskiego“ 1 ks.
2. „ „Pracy ręcznej“ . . 1 „
3. B-ka Centralna nauczycielska, Kraków 3 „
4. „ Narodowa, Warszawa, . . . 52 „
5. „ Państw. pedagogiczna, Lwów 1 „
6. „ Ministerstwa W. R. i O. P., Warszawa . . . . 57 ks.
7. B-ka Publiczna m. st. Warszawy . 65 „
8. „ Uniwersytecka, Wilno (broszur) 247 „
9. Carnegie endowment for international peace . . . . 3 ks.
10. Czerwony Krzyż, oddział w Wilnie (broszur) 5
11. Dziennik Urzędowy Wileński . . 79 ks.
12. Konsulat Łotewski w Wilnie . . 1 „
13. Księgarnia główna Wojsk., Warszawa 1 „
14. ,, Iberskiego, Grodno . 1 „
15. „ Ossolineum, Lwów . . 7 „
16. „ J. Zawadzkiego, Wilno 4 „
17. Kuratorjum O. S. W. w Wilnie . 31 „
18. „ „ wydz. III 41 „
19. Organizacja propagandy gospod. Pozn. 1 ks.
20. Stowarzyszenie służby obywatelskiej 2 „
21. Towarzystwo Naukowe Warszawskie 58 „
22. Altbauer M. . . . . 2 „
23. Bednarz J. . . . . 1 „
24. Broel-Plater L. . . . . 1 „
25. Chądzyńska Z. . . . . 1 „
26. Czajkowska Z. . . . . 3 „
27. Czystowski J. . . . . 5 ks.
28. Dmochowski A. . . . . 5 „
29. Eymonttówna M. . . . . . . 5 „
30. Górecka W. . . . . 2 „
31. Gryglewski W. . . . . 16 „
32. Hirszberg A. . . . . 1 „
33. Kolator A. . . . . 1 „
34. Kalenkiewiczówna A. . . . . . 1 „
35. Laskowski W. . . . . 5 „
36. Malecka E. . . . . 1 „
37. Malinowska A. . . . . 31 „
38. Merson. G. . . . . 5 „
39. Mesmacherówna D. . . . . . 2 „
40. Mienicka K. . . . . 1 „
41. Morgensztern M. . . . . 6 „
42. Ostreyko L. . . . . 1 „
43. Rose N. . . . . 1 „
44. Rydzewski C. . . . . 3 „
45. Rzeszowski E . . . . 5 „
46. Słowik S. . . . . 1 „
47. Sykulski J. . . . . 2 „
48. Szelągowski K. . . . . 94 „
49. Szulc G. M. . . . . 24 „
50. Wądołowska A. . . . . 5 „
51. Wiskonttówna J . . . . 5 „
52. Zakrzewski W. . . . . 1 „
53. Żarnowiecki J. . . . . 8 „

Razem 900 „

Następujące Administracje czasopism nadsyłały B-ce swoje wydawnictwa bezpłatnie:

1. Archiwum polskie psychologji.

2. Ateneum Wileńskie.
3. Biuletyn Urzędniczy.
4. Dziennik Urzędowy M-wa W. R. i O. P.
5. „ „ Kuratorjum O. S. Wileńskiego (3 egz.)
6. Dziennik Urzędowy Kuratorjum O. S. Brzeskiego.
7. Dziennik Urzędowy Kuratorjum O. S. Krakowskiego.
8. Dziennik Urzędowy Kuratorjum O. S. Lubelskiego.
9. Dziennik Urzędowy Kuratorjum O. S. Lwowskiego.
10. Dziennik Urzędowy Kuratorjum O. S. Łuckiego.
11, Dziennik Urzędowy Kuratorjum O. S. Poznańskiego.
12. Echo nauczycielskie.
13. Fizyka i chemja w szkole.
14. Gimnazjum.
15. Głos nauczycielski.
16. Iskry.
17. Kultura i wychowanie.
18. Kuźnia młodych.
19. Miesięcznik literatury i sztuki.
20. Młody technik.
21. Morze (1-e półrocze).
22. Moje pisemko.
23. Nasza praca.
24. Notre Pologne.
25. Ogniwo.
26. Ogniskowiec.
27. Płomyki i Płomyczek.
28. Oświata i wychowanie.
29. Pokłosie szkolne.
30. Polska niepodległa.
31. Polonista.
32. Poradnik językowy.
33. Praca ręczna w szkole.
34. Praca szkolna.
35. Praca w klasach łączonych.
35. Przedszkole.
37. Przegląd nauczycielski.
38. Przegląd pedagogiczny.
39. Przegląd polski, kartograficzny.
40. Przegląd wydawnictw Książnicy Atlas.
41. Przełom.
42. Przewodnik pracy oświatowej.
43. Ruch pedagogiczny.
44. Ruń.
45. Rysunki i zajęcia praktyczne.
46. Sprawy nauczycielskie (1-e półrocze).
47. Szkoła dokształcająca zawodowa.
48. Szkoła specjalna.
49. Szkoła śląska.
50. Szpargały.
51. Śpiew w szkole.
52. Teatr w szkole.
53. Wiadomości statystyczne.
54. Wychowanie fizyczne w szkole.

Ponadto administracje 34 czasopism przyznały C. B. P. ulgę w prenumeracie w wysokości od 10% do 50%.

Dyrektor C. B. P.

(—) *E. Rzeszowski.*

18.

SPRAWOZDANIE
Państwowej Bibljoteki Pedagogicznej w Grodnie za rok 1934.

Wobec tego, że dawna Bibljoteka Pedagogiczna w Grodnie o charakterze państwowo-społecznym — stała się od kilku lat instytucją prawie zupełnie nieczynną, Kuratorjum Okr.Szk. Wileńskiego w końcu roku 1933 nadało tej Bibljotece nowy statut, przekształcając ją na Państwową Bibljotekę Pedagogiczną, filję Centralnej Bibljoteki Pedagogicznej przy Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego w Wilnie.

Na mocy nowego statutu Kierownikiem zreorganizowanej Państwowej Bibljoteki Pedagogicznej w Grodnie został mianowany w końcu 1933 roku p. Marjan Pęczalski. Prócz tego Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego zapewniło Bibljotece stałą bibljotekarkę, oraz odpowiednie subsydja.

Dnia 17 grudnia 1933 r. nastąpiło uroczyste otwarcie Państwowej Bibljoteki Pedagogicznej w Grodnie przez p. E. Rzeszowskiego, Wizytatora Szkół Okręgu Szkolnego Wileńskiego, który otoczył nowopowstającą placówkę specjalną opieką. Na zebraniu tem nowy kierownik Bibljoteki wygłosił obszerny referat o celach i zadaniach zreorganizowanej Bibljoteki Pedagogicznej. Największą trudność stanowił fakt, że ogół nauczycielstwa grodzieńskiego, nie mogąc przez kilka ostatnich lat prawie zupełnie korzystać z Bibljoteki Pedagogicznej w Grodnie, — zraził się i zniechęcił do całej sprawy. Dość wspomnieć, że od kilku lat Bibljoteka była jakby zamknięta, nie miała już prawie czytelników, składki zupełnie nie wpływały. Po otrzymaniu pierwszego zasiłku (1000 zł.)

z Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego odświeżono księgozbiór Bibljoteki zakupem nowości pedagogicznych, zaprenumerowano czasopisma naukowe, stworzono specjalną czytelnię pism, zaprowadzono uproszczoną organizację i w ten sposób Państwowa Bibljoteka Pedagogiczna rozpoczęła przed ferjami Bożego Narodzenia 1933 r. swą nową działalność.

Dzięki szerokiej propagandzie, prowadzonej wśród całego nauczycielstwa w Grodnie i w powiecie, — wiele szkół — przeważnie miejskich — zgłosiło gremjalny akces (od 1 stycznia 1934 r.) wszystkich nauczycieli do P. B. P.

Wobec jednak wyżej wymienionych niekorzystnych poprzednich okoliczności nie można było wprowadzić dla nauczycielstwa składki miesięcznej wyższej ponad 50 gr. miesięcznie, co z drugiej strony wielce ogranicza i utrudnia gospodarkę finansową.

W ciągu roku 1934 osiągnięto już ten wielki sukces, że liczba abonentów stałych i niestałych wzrosła od 0 do 349.

Ta ogólna liczba abonentów daje się podzielić na następujące grupy:

1) Nauczycieli szkół średnich grodzieńskich 93
2) Nauczycieli szkół powszechnych grodzieńskich 107

Z ogólnej liczby 200 nauczycieli grodzieńskich było 22 osoby ze szkół prywatnych, 178 osób ze szkół państwowych średnich i powszechnych.

3) Nauczycieli szkół powszechnych prowincjonalnych 50
4) Uczniów szkół średnich i seminarjów nauczycielskich 85
5) Osób innych 14

Razem 349 osób

Działalność P.B.P. w Grodnie obejmowała:

A. organizację Wypożyczalni i Czytelni pism, oraz
B. akcję kulturalno-oświatową.

A. Działalność Wypożyczalni i Czytelni.

W roku 1934 Bibljoteka i Czytelnia były otwarte 285 dni.

Księgozbiór dawnej Bibljoteki, przejęty w końcu 1933 r., liczył 3140 tomów. Stan księgozbioru na dzień 31. XII 1934 r. jest następujący:

a) Książek zinwentaryzowanych i skatalogowanych 3530 tomów
b) książek i pism niezinwentaryzowanych 123 tomów

Nabyto w ciągu roku 1934 książek i czasopism za sumę 1576 zł. 89 gr. Oprawa książek kosztowała 170 zł. 35 gr. Stworzono nowy dział poważnej beletrystyki.

W ciągu roku korzystało z Wypożyczalni 2876 osób, przeciętna miesięczna — 239 osób, dzienna — 10 osób.

Książek wypożyczono do domu 3296; przeciętnie wypożyczono miesięcznie — 274 książki, dziennie — 12 książek.

Z czytelni korzystało w 1934 r. — 2444 osób. Przeciętna frekwencja dzienna — 9 osób, przeprzeciętna miesięczna — 203 osób.

Czytelnia posiada 53 czasopisma. Bezpłatnie otrzymywała Czytelnia 4 pisma.

Bibljoteka otrzymała z Centralnej Bibljoteki Pedagogicznej w Wilnie 259 tomów książek i 41 pism (roczniki niekompletne).

Oprócz tego Kierownictwo P.B.P. w Grodnie otrzymało w końcu roku 1934 od Zarządu Funduszu Kultury Narodowej przy Radzie Ministrów hojny dar w postaci 150 książek (wartość około 1000 zł.). Są to dzieła naukowe oraz pisma Conrada, Orkana, Sewera i in. Książki te będą wpisane do inwentarza już pod datą stycznia 1935 r.

B. Akcja kulturalno-oświatowa.

W celu krzewienia ruchu kulturalno-oświatowego — Kierownictwo P. B. P. w Grodnie zorganizowało w 1934 r. 8 wieczorów dyskusyjnych, połączonych z odczytami.

Na zebraniach tych wygłoszono 11 następujących odczytów i referatów dyskusyjnych:

1) „Literatura polska — a wychowanie państwowe" — odczyt p. T. Budzanowskiego, Profesora Gimnazjum Państwowego im. A. Mickiewicza w Grodnie.

2) „Książka i jej rola wychowawcza" — odczyt p. J. Borkowskiego, Profesora Gimnazjum P. M. S. w Grodnie.

3) „Wieczornica regjonalna" — 2 prelekcje p. Płk. E. Perkowicza i p. kpt. Reliszko.

4) „Nowa Konstytucja z dn. 26-go stycznia 1934 r. a wychowanie państwowo - obywatelskie" — odczyt p. K. Terlikowskiego, Posła na Sejm.

5) „Jak pokierować losem dzieci" — 2 prelekcje: p. H. Łapinówny, Dyrektorki Państw. Szkoły Przemysłowo-Handlowej w Grodnie i p. Dr. J. Pelcowej, Kierowniczki Szkoły Ćwiczeń

przy Państw. Seminarjum Nauczycielskiem Męs. w Grodnie.

6) „Sprawozdanie z Międzynarodowego Kongresu Wychowania Moralnego w Krakowie" — odczyt p. Z. Modzelewskiej, Prof. Gimnazjum Żeńskiego im. E. Plater w Grodnie.

7) „Wrażenia z hospitacyj szkół w Wiedniu" — odczyt p. J. Bieniaszówny, Prof. Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego Żeńsk. w Grodnie.

8) „Wieczór poświęcony zagadnieniom harcerstwa" — 2 prelekcje Ks. W. Potrzebskiego, Prefekta Państ. Seminarjów Nauczycielskich w Grodnie i D-ra A. Baranowskiego.

Odczyty i wieczory dyskusyjne, organizowane przez Kierownictwo P. B. P. w Grodnie cieszyły się liczną frekwencją, oraz przychylną opinją nauczycielstwa i prasy miejscowej.

Kierownik P. B. P. w Grodnie:
(—) *M. Pęczalski.*

Dyrektor Centralnej
Bibljoteki Pedagogicznej:
(—) *Edw. Rzeszowski.*

19.

CENTRALNA BIBLJOTEKA PEDAGOGICZNA

przy Kuratorjum O. S. Wil. w Wilnie posiada następujące dzieła MARSZAŁKA JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO i o MARSZAŁKU PIŁSUDSKIM.

Piłsudski J. 22 stycznia 1863 r.
„ „ Moje pierwsze boje — wspomnienia spisane w twierdzy Magdeburskiej.
„ „ O wartości żołnierza legjonów.
„ „ Pisma, mowy, rozkazy — wydanie zbiorowe prac, dotychczas drukiem ogłoszonych. Tom I—VIII.
„ „ Pisma wybrane. Wyboru dokonał K. Kosiński.
„ „ Poprawki historyczne.
„ „ The psychology of the Prisoner.
„ „ Rok 1920. Z powodu pracy M. Tuchaczewskiego „Pochód za Wisłę".
„ „ 1926 — 1929. Przemówienia, wywiady, artykuły.
„ „ Wspomnienia o Gabrjelu Narutowiczu.
„ „ Czeremoszno, Ożarów—zobacz „Wspomnienia legjonowe".
Aldanow M. A. Współcześni.
Arcimowicz W. Marszałek Piłsudski w Wilnie i na Wileńszczyźnie.
Bakal B. Pod Belwederem — trójgłos sceniczny w 1 odsłonie.
Bakal B. Szaleńcy—epizod dramat. z dn. 6.VIII. 1914r.
Bandurski W. Biskup. Krwi ofiarnej cześć.
Bełcikowska A. Marszałek Piłsudski w służbie ojczyzny.
Bełcikowska A. Niech żyje Marszałek Piłsudski — życiorys—pieśni—poezje.
Bełdowski W. Wspomnienie o Brygadjerze (Rok 1914 w Jabłonkowie).
Car S. Józef Piłsudski a Państwo Polskie.
Cepnik H. Józef Piłsudski twórca niepodległego Państwa Polskiego.
Czyżowski A. Mały Ziuk — Jak Marsz. Piłsudski był małym chłopakiem.
Czyżowski A. Pan Marszałek—rzecz o J. Piłsudskim.
Dziesięciolecie odrodz. polskiej siły zbrojnej 1918—1928.
„ Polski odrodzonej. Księga pamiątkowa 1918—1928.
Dzwonkowski W. Józef Piłsudski.
Furgalski M. Zbiorek wierszy ku czci Marszałka J. Piłsudskiego.
Galiński A. Dzień 19 marca.
„Genjusz Niepodległości". Wyd 3-e. „J. Piłsudskiemu w hołdzie". T. I—II.
Hincza S. Pierwszy żołnierz odrodzonej Polski.
Jasiński Z. Wspomnienia 1914—1922 r.
Jellenta C. J. Piłsudski jako pisarz i mówca.
Jezierski E. Józef Piłsudski Tom I—II.
Jędrzejewicz J. Józef Piłsudski.
Józef Piłsudski w poezji — antologja.
Jura A. Jak wojował J. Piłsudski za Polskę.
Kaden Bandrowski J. Piłsudczycy.
Kaszyński, T. Legjony polskie Piłsudskiego w X rocznicę.
Kosiński K. Józef Piłsudski a romantyzm.
Kwiatkowski W. Polska Marsz. J. Piłsudskiemu w dn. 19 marca.
Kwiatkowski W. Walka o wolność i potęgę Polski (1863—1930).
Krupiński A. Pieśń o Józefie Piłsudskim—antologja.
„ Wstęga szkarłatu.
Kusiński B. Dlaczego czcimy dzień 19 marca.
Lepecki M. Z Marszałkiem Piłsudskim na Maderze.
„ Podróż do Egiptu — wrażenia z podróży odbytej w roku 1932 z Marsz. Piłsudskim.
„ Sybir bez przekleństw.
Lipiński W. Walka zbrojna o niepodległość Polski 1905—1918.
Maciejowski J. Dwaj Marszałkowie: ks. J. Poniatowski — J. Piłsudski.
Malinowska H. O życiu i czynach Marsz. J. Piłsudskiego.
Mereżkowski D. Józef Piłsudski.
Mirski H. Józef Piłsudski—od bojówki do buławy.
Mirski H. Jak wykradziono Józefa Piłsudskiego z cytadeli warszawskiej.
Musiałek J. Rok 1914 — przyczynek do dziejów Brygady J. Piłsudskiego.
Myślińska Z. Naczelnik Państwa Józef Piłsudski.
Nagrodzki Z. Wyprawa Wileńska r. 1919.
Niepodległość — czasopismo T. I—X.
Olechowski G. Wódz—powieść o J. Piłsudskim.
Opałek M. W dworku na Litwie.
Ordega-Różnicki S. Imieniny Komendanta w polusztuka w 1 akcie.
„ „ „ Pierwsze orły sztuka w 3 aktach.

Paszkowska M. i ii. Uwolnienie Piłsudskiego.
Pieśń o Józefie Piłsudskim—antologja.
Pobóg-Malinowski W. Akcja bojowa pod Bezdanami. 26.IX.1908 r.
Pobóg-Malinowski W. Józef Piłsudski 1867—1901—w podziemiach konspiracji.
Pobóg-Malinowski W. Symbol bohaterstwa — rzecz o Marszałku Piłsudskim.
Pomarański S. Józef Piłsudski — życie i czyny; wyd. 7 i 12-e.
Pomarański S. W awangradzie — ze wspomnień Piłsudczyka.
Reuttówna M. Wódz — obrazek sceniczny z życia J. Piłsudskiego cz. I—III.
Roszko S. Nasz Wódz Naczelny.
Rzymowski W. Piłsudski — życie i czyny.
Sieroszewski W. Józef Piłsudski.
„ Marszałek J. Piłsudski 115 zdjęć.
Sławoj-Składkowski F. Gdzie widziałem Komendanta nim Polskę wywalczył.
Sławoj-Składkowski F. Moja służba w brygadzie Tom. I—II.
Starzewski J. Józef Piłsudski.
Starża-Dzierzbicki. Żywot Marszałka Piłsudskiego w gwiazdach pisany.
Stolarzewicz L. Pan Marszałek Piłsudski.
„ Nasz Komendant.
Szczerbowski H. Boje o Polskę Marsz. J. Piłsudskiego.
Wilno—Legjony 6.VIII.1914 r. — 6.VIII.1928 r.
„ Wyzwolone — jednodniówka 10.XI.30.
Wspomnienia legjonowe — z dziejów walk o niepodległość cz. I—II.
Za kratami więzień i drutami obozów (wspom. więźniów ideowych 1914—21).
Zawisza Z. Nasz Naczelnik.
Zawiszanka Z. Świt wielkiego dnia—opowieść z dzieciństwa Marsz. Piłsudskiego.
Zygmuntowicz Z. O życiu i czynach Marszałka J. Piłsudskiego.
Zygmuntowicz Z. J. Piłsudski we Lwowie.
Żmir. Józef Piłsudski Budowniczy przyszłości.

20.

KOMUNIKATY.

Podziękowania za pracę nad rozwojem szkolnej akcji wycieczkowej w Okręgu.

Pan Kurator Okręgu Szkolnego pismem z dnia 1 lutego 1935 r. Nr. O-3464/35 wyraził podziękowanie za pracę nad rozwojem szkolnej akcji wycieczkowej w Okręgu, następującym osobom:

1) panu *Witoldowi Wołosewiczowi*—Dyrektorowi Państw. Sem. Naucz. w Augustowie,

2) panu *Henrykowi Adlerowi*—Dyrektorowi P. Gimn. im. Mickiewicza w Grodnie,

3) pani *Bernadecie Cywińskiej* — naucz. Gimn. SS. Nazaretanek w Wilnie,

4) pani *Zofji Domaniewskiej* – naucz. Gimn. im. Orzeszkowej w Wilnie,

5) panu *Alfonsowi Zielonce*—techn. ogrodn. P. Szk. Ogrodn. w Wilnie.

6) panu *Romualdowi Rozwadowskiemu* — techn. budowl. P. Szk. Rzem. Bud. w Wilnie,

7) panu *Janowi Bojanowiczowi* — naucz. publ. szk. powsz. w Wilnie,

8) panu *Michałowi Gałatelesowi* — naucz. publ. szk. powsz. nad Naroczą.

Broszurki p. t.: **Wódz.**

Nakładem spółki firmowej „Józef Zawadzki" (Wilno, Zamkowa 22) ukazały się jako kolejne numery 30, 31 i 32 bibljoteczki p.t. „Teatrzyk wileński", broszurki zatytułowane: Wódz. (Cz. I w starym dworze, cz. II szkolne czasy i cz. III na placówce).

Broszurki te nadają się do użycia przy urządzaniu szkolnych uroczystości w dniu 19 marca. Cena każdej broszurki wynosi 40 groszy.

„Szkoła Junaka".

Kuratotrjum O. S. Wil. zawiadamia, że podręcznik P. W. i W. F. „Szkoła Junaka" składa się obecnie z 5 części: Strzelectwo — Walka — Nauka Służby (w druku) Wychowanie Fizyczne — Śpiewnik (zawiera 170 piosenek z nutami). Komplet w oprawie broszurowanej kosztuje zł. 13—80.

Cena śpiewnika (oddzielnie) zł. 4,

Administracja mieści się w Warszawie ul. Wilcza Nr. 32, m. 14. P. K. O. Nr. 27272.

Adres Redakcji i Administracji: Wilno, Wolana 10, Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

Prenumerata roczna Dziennika Urzędowego wynosi 6 złotych, półrocznie 3 złote, kwartalnie 1 zł. 50 gr. Cena numeru pojedyńczego—60 gr. Należność należy wpłacać wyłącznie na konto czekowe w P.K.O. Nr. 30466.

CENA OGŁOSZEŃ: cała strona—zł. 80, $1/2$ str.—zł. 45, $1/4$ str.—zł. 25, $1/8$ str.—zł. 15.

Tłoczono z polecenia Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego
w drukarni „LUX", Wilno, Portowa 7, telefon 2-03.